

EVVELCEVAP

AYT
SOSYAL BİLİMLER-2 (SÖZEL)
DENEME-1

AYRINTILI ÇÖZÜM KİTAPÇIĞI

40 soru | 5 seçenek | Önerilen süre: 50 dakika

Tarih 11 • Coğrafya 11 • Felsefe Grubu 12 • Din Kültürü 6

CEVAP ANAHTARI

No	Cevap	No	Cevap	No	Cevap	No	Cevap	No	Cevap
1	E	9	C	17	E	25	C	33	B
2	B	10	A	18	E	26	D	34	E
3	B	11	D	19	B	27	C	35	B
4	E	12	E	20	C	28	A	36	B
5	D	13	B	21	A	29	C	37	D
6	E	14	C	22	C	30	A	38	B
7	A	15	D	23	C	31	D	39	E
8	D	16	A	24	A	32	D	40	A

SINAV PLANI

Alan	Soru Aralığı	Soru Sayısı	Alt Dağılım
Tarih	1-11	11	Türk-İslam, Osmanlı, Millî Mücadele, Atatürk, Çağdaş Dünya
Coğrafya	12-22	11	Doğal, beşerî, ekonomik, Türkiye ve çevre
Felsefe Grubu	23-34	12	Felsefe 3, Psikoloji 3, Sosyoloji 3, Mantık 3
Din Kültürü	35-40	6	Ahiret, peygamberlik, sünnet, tasavvuf, dinler, ahlak

TARİH

Çözümler 1-11

1. Karahanlı hükümdarları, eski Türk devlet geleneğine ait “han” unvanını kullanmayı sürdürürken İslami unvanlar da kullanmıştır. Kutadgu Bilig, Dîvânü Lugâtî't-Türk ve Atabetü'l-Hakayık gibi eserler Türkçe kaleme alınmış; hukuk ve eğitim hayatında ise İslami kurumlar yaygınlaşmıştır.

Bu bilgilere dayanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

Kazanım: İlk Türk-İslam devletlerinde kültürel süreklilik ve değişim	Zorluk: Orta	Cevap: E
--	--------------	----------

Çözüm: Parçada hem eski Türk siyasi geleneğinin izlerinin korunduğu hem de İslami kurumların benimsendiği anlatılmaktadır. Türkçe yazılan temel eserler, Türk dilinin kültür hayatındaki varlığını sürdürdüğünü gösterir. Bu nedenle Türkçenin tamamen dışlandığını söyleyen E seçeneği parçayla çelişir.

Çeldirici analizi: A, B, C ve D seçenekleri verilen örneklerin doğrudan desteklediği çıkarımlardır.

2. Osmanlılar Rumeli’de fethedilen bölgelere Anadolu’dan aileler yerleştirmiş, stratejik geçit ve yolları güvence altına almıştır. Yerli halkın can, mal ve inanç güvenliğini koruyan düzenlemeler yapılmış; köprü, imaret, bedesten ve pazar gibi yapılarla ekonomik hayat desteklenmiştir.

Bu uygulamaların ortak amacı aşağıdakilerden hangisidir?

Kazanım: İskân ve istimâlet politikaları	Zorluk: Orta	Cevap: B
--	--------------	----------

Çözüm: İskân politikası yeni fethedilen alanların nüfus ve güvenlik yapısını düzenlerken istimâlet politikası yerli halkın devlete bağlılığını güçlendirmiştir. Bayındırlık ve ticaret yatırımları da bölgenin Osmanlı ekonomik düzenine katılmasını sağlamıştır. Bu unsurlar birlikte düşünüldüğünde temel amaç kalıcı egemenlik ve bütünleşmedir.

Çeldirici analizi: Diğer seçenekler Osmanlı’nın uzlaştırıcı ve yerleşimi kalıcılaştıran politikasına aykırıdır.

3. İstanbul’un fethinde büyük toplar surların aşılmasında etkili olmuş, Boğazların denetimi Osmanlılara geçmiş, bazı Bizanslı bilim insanları İtalya’ya gitmiş ve Avrupa devletleri Doğu ticaretine ulaşmak için yeni yollar aramaya yönelmiştir.

Aşağıdakilerden hangisi bu gelişmelerin Avrupa’daki sonuçlarından biri olarak gösterilemez?

Kazanım: İstanbul’un Fethi ve sonuçları	Zorluk: Orta	Cevap: B
---	--------------	----------

Çözüm: Top teknolojisinin surları etkisizleştirilmesi, feodal beylerin korunaklı şatolara dayalı askerî gücünü zayıflatmış ve merkezî krallıkları desteklemiştir. Dolayısıyla derebeyliklerin güçlenmesi değil, aksine güç kaybetmesi beklenir. Diğer seçenekler fethin Avrupa’daki doğrudan veya dolaylı sonuçlarıyla uyumludur.

Çeldirici analizi: A, C, D ve E seçenekleri fethin askerî, ekonomik, kültürel ve siyasi yansımalarını ifade eder.

4. Osmanlı düzeninde miri arazinin vergi gelirleri belirli hizmetler karşılığında timarlı sipahilere bırakılmış; loncalar üretimin miktarını, kalitesini ve fiyatını denetlemiş; vakıflar eğitim, sağlık, ulaşım ve sosyal yardım hizmetlerini üstlenmiştir.

Bu kurumlar birlikte değerlendirildiğinde aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılır?

Kazanım: Timar, lonca ve vakıf sistemi	Zorluk: Zor	Cevap: E
--	-------------	----------

Çözüm: Timar sistemi vergi gelirini asker yetiştirme ve üretimin devamlılığıyla ilişkilendirir. Lonca düzeni ekonomik faaliyeti denetlerken vakıflar kamusal ve sosyal hizmet üretir. Bu nedenle kurumların ortak yönü, farklı ihtiyaçların birbirini tamamlayan bir kamu düzeni içinde karşılanmasıdır.

Çeldirici analizi: A-D seçenekleri miri toprak, lonca denetimi ve vakıf hizmetlerinin işleyişiyle çelişir.

5. 1699 Karlofça Antlaşması'yla geniş çaplı toprak kayıpları yaşayan Osmanlı Devleti, 18. yüzyılda Avrupa başkentlerine elçiler göndermiş, askerî ve teknik gelişmeleri yakından izlemeye başlamış ve antlaşmalar yoluyla mevcut sınırlarını korumaya ağırlık vermiştir.

Bu süreçte Osmanlı dış politikasındaki temel değişim aşağıdakilerden hangisidir?

Kazanım: Uzun savaşlardan diplomasiye geçiş	Zorluk: Orta	Cevap: D
---	--------------	----------

Çözüm: Karlofça sonrasında Osmanlı Devleti genişleme üstünlüğünü kaybetmiş ve sınırlarını korumaya yönelmiştir. Elçiliklerin açılması ve Avrupa'nın yakından izlenmesi, diplomasinin önem kazandığını gösterir. Bu dönüşümü en doğru ifade eden seçenek D'dir.

Çeldirici analizi: A, B, C ve E seçenekleri elçilik ve antlaşma temelli yeni dış politika anlayışının tersidir.

6. Tanzimat Fermanı ile can, mal ve namus güvenliği ile vergi ve askerlik işlerinin kurala bağlanması; Islahat Fermanı ile gayrimüslimlere yeni haklar tanınması; Kanun-ı Esasi ile meclisli yönetime geçilmesi hedeflenmiştir.

Bu düzenlemelerin ortak amacı aşağıdakilerden hangisidir?

Kazanım: Tanzimat, Islahat ve Kanun-ı Esasi	Zorluk: Zor	Cevap: E
---	-------------	----------

Çözüm: 19. yüzyıl reformları, farklı unsurları ortak vatandaşlık ve hukuk düzeni içinde tutarak Osmanlı Devleti'nin bütünlüğünü korumayı amaçlamıştır. Ayrıca Avrupa devletlerinin "azınlık hakları" gerekçeli müdahalelerini azaltma düşüncesi de etkili olmuştur. E seçeneği bu çok yönlü amacı birlikte verir.

Çeldirici analizi: A-D seçenekleri reformların tarihsel bağlamı ve yönüyle uyumsuz.

7. Osmanlı Devleti, güçlü bir donanmaya sahip olmadığı için Trablusgarp'a düzenli ordu gönderememiş; bazı subaylar bölgeye gizlice geçerek yerel halkı örgütlemiştir. Savaş sonunda Uşi Antlaşması imzalanmış, kısa süre sonra Balkan devletleri Osmanlı Devleti'ne karşı ortak saldırıya geçmiştir.

Bu gelişmelerden aşağıdaki sonuçların hangisine ulaşılabilir?

Kazanım: Trablusgarp ve Balkan Savaşları	Zorluk: Orta	Cevap: A
--	--------------	----------

Çözüm: Trablusgarp'ın savunulmasındaki güçlük ve Osmanlı Devleti'nin yalnız kalması, Balkan devletlerine uygun bir saldırı ortamı oluşturmuş izlenimini vermiştir. Bu nedenle Trablusgarp Savaşı'nın hemen ardından Balkan Savaşlarının başlaması tesadüf değildir. A seçeneği iki gelişme arasındaki ilişkiyi açıklar.

Çeldirici analizi: B-E seçenekleri savaşların gerçek sonuçlarıyla çelişir.

8. I. Çanakkale Cephesi'nin kapanması, İtilaf Devletlerinin Rusya'ya yardım ulaştırmasını güçleştirmiştir.
II. Brest-Litovsk Antlaşması ile Kars, Ardahan ve Batum Osmanlı Devleti'ne bırakılmıştır.
III. Kanal Harekâtı sonucunda İngiltere Mısır'dan çekilmiş ve Süveyş Kanalı Osmanlı denetimine girmiştir.

Bu bilgilerden hangileri doğrudur?

Kazanım: Osmanlı cepheleri ve sonuçları	Zorluk: Zor	Cevap: D
---	-------------	----------

Çözüm: Çanakkale Boğazı'nın geçilememesi Rusya'nın yardım almasını zorlaştırmış ve savaşın seyrini etkilemiştir. Brest-Litovsk ile Elviye-i Selâse olarak anılan Kars, Ardahan ve Batum geri alınmıştır. Kanal Harekâtı ise başarısız olmuş; İngiltere Mısır ve Süveyş üzerindeki denetimini sürdürmüştür. Bu yüzden I ve II doğrudur.

Çeldirici analizi: III. ifade tarihsel olarak yanlıştır.

9. Amasya Genelgesi'nde bağımsızlığın milletin azim ve kararıyla kurtarılacağı belirtilmiş; Erzurum Kongresi'nde manda ve himaye reddedilmiş; Sivas Kongresi'nde millî cemiyetler Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti çatısı altında birleştirilmiştir.

Bu gelişmelerin ortak vurgusu aşağıdakilerden hangisidir?

Kazanım: Genelgeler ve kongreler	Zorluk: Kolay	Cevap: C
----------------------------------	---------------	----------

Çözüm: Amasya, Erzurum ve Sivas kararları mücadeleyi kişisel ya da bölgesel olmaktan çıkarıp millete dayalı ve ülke çapında örgütlü bir harekete dönüştürmüştür. Manda ve himayenin reddi de bağımsızlık hedefini güçlendirir. Bu ortak vurgu C seçeneğinde verilmiştir.

Çeldirici analizi: A, B, D ve E seçenekleri Millî Mücadele'nin örgütlenme mantığına aykırıdır.

10. Şer'îye mahkemelerinin kaldırılması, hukuk birliğinin sağlanması ve Türk Medeni Kanunu'nun kabul edilmesiyle aile, miras ve kişilik hakları dinî kurallardan bağımsız, çağdaş hukuk esaslarına bağlanmıştır.

Bu gelişmeler Atatürk ilkelerinden en doğrudan hangisiyle ilişkilidir?

Kazanım: Hukuk alanında laikleşme	Zorluk: Kolay	Cevap: A
-----------------------------------	---------------	----------

Çözüm: Laiklik, devlet ve hukuk düzeninin din kurallarından bağımsız biçimde yürütülmesini gerektirir. Mahkemelerin birleştirilmesi ve Medeni Kanun'un kabulü, hukuk sisteminin laikleşmesini doğrudan sağlamıştır.

Çeldirici analizi: Diğer ilkeler reformların dolaylı sonuçlarıyla ilişkilendirilebilse de temel ve doğrudan ilke laikliktir.

11. II. Dünya Savaşı sonrasında ABD Truman Doktrini ve Marshall Planı'nı uygulamış, NATO kurulmuş; SSCB ise Doğu Avrupa'da kendi güvenlik ve ekonomik örgütlerini oluşturmuştur. Türkiye Kore Savaşı'na asker göndermiş ve 1952'de NATO'ya katılmıştır.

Bu gelişmeler aşağıdaki yargılardan hangisini destekler?

Kazanım: Soğuk Savaş ve bloklaşma	Zorluk: Orta	Cevap: D
-----------------------------------	--------------	----------

Çözüm: Soğuk Savaş'ta ABD ve SSCB çevresinde iki ayrı blok oluşmuş, askerî ve ekonomik örgütler bu rekabetin araçları hâline gelmiştir. Türkiye'nin Kore Savaşı ve NATO tercihi de güvenlik politikasının Batı Bloku yönünde şekillendiğini gösterir.

Çeldirici analizi: A, B, C ve E seçenekleri dönemin bloklaşma gerçeğiyle uyumsuz.

COĞRAFYA

Çözümler 12-22

12. Yıl boyunca sıcaklık ve yağışın yüksek olduğu bir bölgede geniş yapraklı, her mevsim yeşil kalan ağaçlar birkaç katman oluşturmakta; toprak yüzeyine az ışık ulaşmakta ve canlı türlerinin sayısı oldukça fazla olmaktadır.

Bu özellikler aşağıdaki biyomlardan hangisine aittir?

Kazanım: Biyomlar	Zorluk: Kolay	Cevap: E
-------------------	---------------	----------

Çözüm: Her mevsim sıcak ve yağışlı koşullar, sürekli yeşil geniş yapraklı ormanlar ve yüksek biyoçeşitlilik tropikal yağmur ormanı biyomunun temel özellikleridir. Bu biyom Ekvator ve çevresinde yaygındır.

Çeldirici analizi: Diğer biyomlarda sıcaklık, yağış veya bitki örtüsü özellikleri bu kadar yüksek ve süreklilik göstermez.

13. Bir ekosistemde üreticilerde 20.000 kJ, birincil tüketicilerde 2.000 kJ, ikincil tüketicilerde 200 kJ ve üçüncül tüketicilerde 20 kJ enerji bulunmaktadır. Bir hastalık nedeniyle üretici biyokütlesinin yarıya indiği varsayılmaktadır.

Bu durumda aşağıdakilerden hangisinin gerçekleşmesi beklenir?

Kazanım: Besin zinciri ve enerji akışı	Zorluk: Orta	Cevap: B
--	--------------	----------

Çözüm: Enerji üreticilerden tüketicilere doğru tek yönlü aktarılır ve her basamakta büyük kısmı kaybolur. Üretici biyokütlesinin azalması, bütün üst basamaklara ulaşan enerjiyi düşürür. Enerji miktarı zaten en az olan üst düzey tüketiciler bu azalmadan daha hassas biçimde etkilenir.

Çeldirici analizi: Enerji akışı döngüsel değildir; yüzde 10 kuralı tersine dönmez ve ayrıştırıcılar işlevini sürdürür.

14. Aşağıdaki tabloda iki ülkenin bazı nüfus özellikleri verilmiştir.

Gösterge	K Ülkesi	L Ülkesi
Toplam doğurganlık hızı	1,4	4,1
65+ yaş oranı	%23	%5
0-14 yaş oranı	%14	%38
Belirgin sorun	İş gücü daralması	Genç işsizlik ve hizmet yetersizliği

Bu ülkelere uygulanması gereken nüfus politikaları aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

Kazanım: Nüfus politikaları	Zorluk: Zor	Cevap: C
-----------------------------	-------------	----------

Çözüm: K ülkesinde düşük doğurganlık, yüksek yaşlı nüfus ve daralan iş gücü; doğumları ve genç nüfusu artırmaya yönelik politikaları gerekli kılar. L ülkesinde ise hızlı artış, genç işsizlik ve hizmet baskısı bulunduğundan artış hızını düşürmek ve eğitim-sağlık gibi nitelik yatırımlarını güçlendirmek uygundur.

Çeldirici analizi: Diğer seçenekler iki ülkenin demografik ihtiyaçlarını ters veya eksik eşleştirir.

15. Bir şehirde uluslararası borsa ve bankaların merkezleri, kıtalar arası uçuşların yapıldığı büyük bir havalimanı, yoğun bir liman, çok uluslu şirketlerin yönetim birimleri ve dünya çapında üniversiteler bulunmaktadır. Şehirde alınan kararlar birçok ülkenin ekonomisini etkilemektedir.

Bu şehir etki alanı bakımından aşağıdakilerden hangisiyle tanımlanır?

Kazanım: Şehirlerin fonksiyonları ve etki alanları	Zorluk: Kolay	Cevap: D
--	---------------	----------

Çözüm: Finans, ulaşım, yönetim, bilim ve kültür alanlarında uluslararası karar ve akışları etkileyen şehirlerin etki alanı küreseldir. New York, Londra ve Tokyo bu şehir tipine örnek gösterilebilir.

Çeldirici analizi: Yerel ve bölgesel şehirlerin karar ve hizmet etkisi daha dar bir alanda kalır.

16. Çabuk bozulabilen tarımsal ürünleri işleyen bir tesis, üretim alanına yakın kurulmuştur. Tesisin ürünleri soğuk zincir araçlarıyla kısa sürede limana taşınarak farklı pazarlara gönderilmektedir.

Bu tesisin kuruluş yeri ve dağıtımında öncelikle etkili olan faktörler aşağıdakilerin hangisinde birlikte verilmiştir?

Kazanım: Üretim ve dağıtım etkileyen faktörler	Zorluk: Orta	Cevap: A
--	--------------	----------

Çözüm: Bozulabilir ürünleri işleyen sanayiler ham maddeye yakın kurulma eğilimindedir. Ürünlerin limana ve pazara hızlı ulaştırılması ise gelişmiş ulaşım ağının önemini gösterir. Bu nedenle iki temel faktör ham madde ve ulaşımdır.

Çeldirici analizi: Diğer seçeneklerde verilen faktörler paragraftaki kuruluş ve dağıtım kararını birlikte açıklamaz.

17. Dar ve derin bir vadide debisi yüksek akarsu üzerine kurulan tesiste elektrik üretilmektedir. Üretim miktarı mevsimsel akıma göre değişmekte; baraj gölü aynı zamanda sulama ve taşkın kontrolünde kullanılmaktadır.

Bu tesiste kullanılan enerji kaynağı aşağıdakilerden hangisidir?

Kazanım: Enerji kaynakları	Zorluk: Orta	Cevap: E
----------------------------	--------------	----------

Çözüm: Akarsuyun potansiyel ve hareket enerjisinden yararlanarak barajlarda elektrik üretilmesi hidroelektrik enerjidir. Debiye bağlı mevsimsel değişim ile sulama ve taşkın kontrolü de hidroelektrik barajların tipik özellikleridir.

Çeldirici analizi: Diğer enerji kaynakları akarsu debisi ve baraj gölüyle doğrudan ilişkili değildir.

18. Üç bölgenin ekonomik özellikleri aşağıda verilmiştir.

Bölge	Belirgin özellik
I	Maden ve enerji ham maddesi zengin; sanayi ve sermaye birikimi sınırlı
II	Teknoloji, sermaye ve imalat sanayisi gelişmiş; ham madde açığı yüksek
III	Nüfus ve tüketim pazarı geniş; imalat kapasitesi görece sınırlı

Bu bölgeler arasında oluşması en olası ticaret akışı aşağıdakilerden hangisidir?

Kazanım: Küresel ticaretin unsurları	Zorluk: Zor	Cevap: E
--------------------------------------	-------------	----------

Çözüm: I bölgesi ham madde arz ederken II bölgesi sermaye ve teknoloji sayesinde bu girdileri işlenmiş ürünlere dönüştürebilir. III bölgesi ise geniş pazarıyla işlenmiş ürün talebi oluşturur. Dolayısıyla en tutarlı akış I'den II'ye ham madde, II'den I ve III'e mamul üründür.

Çeldirici analizi: A-D seçenekleri bölgelerin üretim kapasitesi ve ihtiyaç yönlerini ters çevirmektedir.

19. Güneydoğu Anadolu Projesi'nin tamamlanmasıyla;

- sulanan tarım alanlarının genişlemesi,
 - hidroelektrik üretiminin artması,
 - tarıma dayalı sanayi ve istihdamın gelişmesi,
 - çay tarımının bölgenin tamamına yayılması
- sonuçlarından hangilerinin ortaya çıkması beklenir?

Kazanım: Bölgesel kalkınma projeleri - GAP	Zorluk: Orta	Cevap: B
--	--------------	----------

Çözüm: GAP; Fırat ve Dicle havzalarında sulama, hidroelektrik enerji, tarımsal verim, sanayi ve istihdamı birlikte geliştirmeyi amaçlar. Çay ise yüksek nem ve bol yağış isteyen bir üründür; Güneydoğu Anadolu'nun iklim koşulları bölgenin tamamında çay tarımına uygun değildir. Bu nedenle I, II ve III doğrudur.

Çeldirici analizi: IV. ifade iklim koşulları nedeniyle yanlıştır.

20. Akdeniz ile Kızıldeniz'i birbirine bağlayan bu yapay su yolu, Avrupa ile Hint Okyanusu arasındaki deniz ulaşımını kısaltır. Özellikle Orta Doğu petrollerinin Avrupa'ya taşınmasında önem taşır ve gemilerin Ümit Burnu'nu dolaşma zorunluluğunu azaltır.

Sözü edilen su yolu aşağıdakilerden hangisidir?

Kazanım: Önemli su yolları	Zorluk: Orta	Cevap: C
----------------------------	--------------	----------

Çözüm: Akdeniz'i Kızıldeniz üzerinden Hint Okyanusu'na bağlayan yapay su yolu Süveyş Kanalı'dır. Kanal, Avrupa-Asya deniz ticaretinin mesafesini önemli ölçüde kısaltır.

Çeldirici analizi: Panama Atlas-Pasifik arasında, Kiel Kuzey Denizi-Baltık arasında; Cebelitarık ve Malakka ise doğal boğazlardır.

21. Türkiye; Avrupa, Asya ve Afrika'ya yakınlığı, İstanbul ve Çanakkale boğazlarına sahip olması, enerji üretim alanları ile tüketim pazarları arasında yer alması ve farklı siyasi-kültürel bölgelerin kesişiminde bulunması nedeniyle jeopolitik önem taşır.

Buna göre aşağıdaki yargılardan hangisi söylenemez?

Kazanım: Türkiye'nin jeopolitik konumu	Zorluk: Orta	Cevap: A
--	--------------	----------

Çözüm: Jeopolitik önem sadece enlem-boylamdan değil; boğazlar, enerji yolları, siyasi ittifaklar, teknoloji ve küresel gelişmeler gibi dinamik unsurlardan oluşur. Bu nedenle "yalnızca matematik konum" ve "değişmezlik" vurgusu yanlıştır.

Çeldirici analizi: B-E seçenekleri Türkiye'nin göreceli ve dinamik konum özellikleriyle uyumludur.

22. Bir kentte taşkın ovasına yapılaşma sınırı getirilmiş, sanayi tesislerinden oluşan kirliliğin giderim maliyeti kirleten işletmelere yüklenmiş, atıklar kaynağında ayrıştırılmış ve yenilenebilir enerji yatırımları teşvik edilmiştir.

Bu uygulamaların ortak dayanağı aşağıdakilerden hangisidir?

Kazanım: Sürdürülebilir kalkınma ve çevre politikaları	Zorluk: Zor	Cevap: C
--	-------------	----------

Çözüm: Taşkın riskini önceden dikkate alma “önleme/ileriye görme”, kirletme maliyetini işletmeye yükleme “kirleten öder”, geri dönüşüm ve yenilenebilir enerji ise sürdürülebilir üretim ilkeleridir. Bu uygulamaların tümü bugünün ihtiyaçları karşılanırken çevresel sınırların ve gelecek kuşakların korunmasını amaçlar.

Çeldirici analizi: A, B, D ve E seçenekleri sürdürülebilir kalkınmanın temel yaklaşımına ters düşer.

23. Bir filozof yalnızca “Adalet nedir?” diye sormaz; adalet hakkında kurduğu düşüncenin hangi varsayımlara dayandığını, kullandığı kavramların açık olup olmadığını ve kendi akıl yürütmesinde çelişki bulunup bulunmadığını da sorgular.

Bu parçada felsefi düşüncenin hangi özelliği vurgulanmaktadır?

Kazanım: Felsefi düşüncenin özellikleri	Zorluk: Kolay	Cevap: C
---	---------------	----------

Çözüm: Refleksif düşünme, kişinin yalnızca bir konu üzerine değil, kendi düşünme biçimi ve dayanakları üzerine de düşünmesidir. Parçada filozofun kendi kavram ve akıl yürütmesini sorgulaması bu özelliği gösterir.

Çeldirici analizi: Parça deney, dogma, kesinlik ya da faydacılık üzerinde durmamaktadır.

24. “Bütün bilginiz deneyle başlar; ancak bundan, bilginin bütünüyle deneyden doğduğu sonucu çıkmaz. Duyular bize malzemeyi verir, zihin ise bu malzemeyi kendi formları ve kategorileriyle düzenler.”

Bu görüş aşağıdaki bilgi anlayışlarından hangisine aittir?

Kazanım: Bilginin kaynağı - Kritisizm	Zorluk: Orta	Cevap: A
---------------------------------------	--------------	----------

Çözüm: Kant'ın kritisizmi, bilginin oluşumunda hem deneyin sağladığı içerik hem de zihnin a priori formlarının etkin olduğunu savunur. Bu yaklaşım rasyonalizm ve empirizmin tek yanlılığını aşmaya çalışır.

Çeldirici analizi: Septisizm bilginin imkânından kuşku duyar; entüisyonizm sezgiyi, pragmatizm faydayı, pozitivizm olgusal bilgiyi öne çıkarır.

25. Bir bilimsel kuram, onu doğrulayan çok sayıda gözleme sahip olabilir. Ancak kuramla çelişen tek bir güvenilir gözlem bulunduğunda kuram yeniden gözden geçirilmeli veya terk edilmelidir. Bu nedenle bilim, kesin doğrular biriktirmekten çok eleştirel sınamalarla ilerler.

Bu yaklaşımın temel ölçütü aşağıdakilerden hangisidir?

Kazanım: Bilim felsefesi - Popper	Zorluk: Orta	Cevap: C
-----------------------------------	--------------	----------

Çözüm: Popper'a göre bilimsel bir kuram, onu yanlışlayabilecek olası bir gözlem veya deney tasarlanabiliyorsa bilimseldir. Kuramlar doğrulanmış kesinlikler değil, çürütülene kadar geçerli eleştirel açıklamalardır. Bu ölçüt yanlışlanabilirliktir.

Çeldirici analizi: Popper doğrulamacılığı ve kesin tümevarım anlayışını eleştirir.

26. Bir çocuk, acı veren bir iğne yapılırken doktorun beyaz önlüğünü görmüştür. Daha sonra iğne yapılmasa bile beyaz önlük gördüğünde korkmaya başlamış; zamanla bu korku hastane koridorlarına da yayılmıştır.

Bu durum öncelikle hangi öğrenme yoluyla açıklanır?

Kazanım: Öğrenme - Klasik koşullanma	Zorluk: Kolay	Cevap: D
--------------------------------------	---------------	----------

Çözüm: Başlangıçta nötr olan beyaz önlük, acı veren iğneyle eşleşerek korku tepkisini ortaya çıkaran koşullu uyarıcı hâline gelmiştir. Korkunun hastane koridorlarına yayılması ise uyarıcı genellemesine örnektir. Temel öğrenme süreci klasik koşullanmadır.

Çeldirici analizi: Davranışın ödül-ceza sonucuna göre şekillenmesi edimsel koşullanmadır; burada uyarıcılar arası eşleşme vardır.

27. Bir öğrenci, ezberlemesi gereken sözcükleri gelişigüzel tekrar etmek yerine anlamlarına göre gruplandırmakta, her grubu daha önce bildiği kavramlarla ilişkilendirmekte ve kendi örneklerini oluşturmaktadır. Öğrencinin hatırlama başarısı bu yöntemle artmıştır.

Öğrencinin başarısını artıran temel süreç aşağıdakilerden hangisidir?

Kazanım: Bellek ve kodlama	Zorluk: Orta	Cevap: C
----------------------------	--------------	----------

Çözüm: Bilginin anlam ilişkileri içinde gruplandırılması ve önceki bilgilerle bağ kurulması derin/anlamlandırıcı kodlamadır. Örgütlenme, uzun süreli bellekte daha çok çağrışım yolu oluşturduğu için hatırlamayı kolaylaştırır.

Çeldirici analizi: Diğer seçenekler ya algısal uyum, unutma etkisi ya da savunma/koşullanma süreçleridir.

28. Yöneticisine öfkelenildiği hâlde işini kaybetmekten korktuğu için tepki veremeyen bir çalışan, eve geldiğinde küçük bir gerekçeyle ailesine bağırır.

Bu davranış aşağıdaki savunma mekanizmalarından hangisine örnektir?

Kazanım: Savunma mekanizmaları	Zorluk: Kolay	Cevap: A
--------------------------------	---------------	----------

Çözüm: Yer değiştirmede duygu, asıl hedefe yöneltilmediği için daha güvenli başka bir hedefe aktarılır. Çalışan öfkesini yöneticisine değil ailesine yönelttiğinden örnek yer değiştirmedir.

Çeldirici analizi: Yansıtma kendi duygusunu başkasına yükleme, mantığa bürüne gerekçe üretme, ödünleme eksikliği başka alanda telafi etme, inkâr gerçeği kabul etmeme sürecidir.

29. Yeni işe başlayan bir kişi, resmî görev tanımının yanı sıra kurumda toplantıların nasıl yürütüldüğünü, hangi davranışların onaylandığını ve yazılı olmayan iletişim kurallarını deneyimli çalışanlardan öğrenmektedir.

Bu durum aşağıdaki kavramlardan hangisiyle açıklanır?

Kazanım: Toplumsallaşma	Zorluk: Orta	Cevap: C
-------------------------	--------------	----------

Çözüm: Bireyin aile dışındaki okul, iş ve meslek gibi ortamlarda yeni rol, değer ve normları öğrenmesi ikincil toplumsallaşmadır. Parçada çalışan, kurum kültürünü ve yazısız kuralları iş ortamında öğrenmektedir.

Çeldirici analizi: Anomi ve çözülme norm zayıflığını; tabakalaşma ve hareketlilik ise eşitsizlik ve statü değişimini ifade eder.

30. Bir öğretmen, aynı zamanda öğrencilerinden birinin velisidir. Öğretmen olarak bütün öğrencilere eşit ve nesnel not vermesi gerekirken, ebeveyn olarak çocuğunu koruma ve destekleme isteği duymaktadır.

Bu kişinin yaşadığı durum aşağıdakilerden hangisidir?

Kazanım: Statü ve rol	Zorluk: Orta	Cevap: A
-----------------------	--------------	----------

Çözüm: Aynı kişinin sahip olduğu iki farklı statünün beklediği davranışlar birbiriyle uyuşmadığında rol çatışması ortaya çıkar. Öğretmenlik rolünün tarafsızlık beklentisi ile ebeveynlik rolünün koruyuculuk beklentisi çatışmaktadır.

Çeldirici analizi: Parçada statü kaybı veya kültürel değişim değil, iki rol beklentisinin çelişkisi vardır.

31. Tarım işçisi bir ailenin çocuğu, eğitim yoluyla hukuk fakültesini bitirmiş ve daha sonra hâkim olmuştur.

Bu durum aşağıdaki toplumsal hareketlilik türlerinden hangisine örnektir?

Kazanım: Toplumsal hareketlilik	Zorluk: Orta	Cevap: D
---------------------------------	--------------	----------

Çözüm: Bireyin toplumsal tabakalaşma içindeki konumunun daha yüksek gelir, saygınlık ve yetki sağlayan bir statüye çıkması yukarı doğru dikey hareketlilik türüdür. Örnekte eğitim aracılığıyla mesleki ve toplumsal konum yükselmiştir.

Çeldirici analizi: Yatay hareketlilikte tabaka değişmez; coğrafi hareketlilik yalnız yer değiştirmeyi anlatır.

32. “Bazı öğrenciler çevrim içi derslere katılmamaktadır.”

Bu önermenin değili aşağıdakilerden hangisidir?

Kazanım: Niceleyicili önermelerin değili	Zorluk: Orta	Cevap: D
--	--------------	----------

Çözüm: “Bazı S, P değildir.” biçimindeki varlıksal olumsuz önermenin değili “Bütün S, P’dir.” biçimindedir. Dolayısıyla en az bir öğrencinin katılmadığı iddiasını yanlışlayan ifade, bütün öğrencilerin katıldığıdır.

Çeldirici analizi: B seçeneği ilk önermeyle aynı anda doğru olabilir; değili değildir. A ve C daha güçlü olumsuzlamalardır.

33. Bütün memeliler sıcakkanlıdır.

Balinalar memelidir.

O hâlde balinalar sıcakkanlıdır.

Bu akıl yürütmeyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi doğrudur?

Kazanım: Tümdengelim ve geçerlilik	Zorluk: Zor	Cevap: B
------------------------------------	-------------	----------

Çözüm: Akıl yürütme tümel bir önermeden ve bir sınıf üyeliğinden hareketle tikel bir sonuca ulaşmaktadır. Biçimi geçerlidir: bütün M’ler P, S M’dir, öyleyse S P’dir. Öncüller doğru olduğunda sonuç zorunlu olarak doğrudur.

Çeldirici analizi: Tümevarımda sonuç olasılıklı, analogide ise benzerliğe dayalıdır; burada ikisi de yoktur.

34. “ $(p \rightarrow q) \wedge p$ ” bileşik önermesinin doğru olduğu bilinmektedir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi kesinlikle doğrudur?

Kazanım: Koşullu önerme ve modus ponens	Zorluk: Zor	Cevap: E
---	-------------	----------

Çözüm: Bir tümel evetleme “ $(p \rightarrow q) \wedge p$ ” doğruysa hem $p \rightarrow q$ hem de p doğrudur. Koşullu önerme doğru ve ön bileşen p doğru olduğuna göre q da doğru olmalıdır. Bu çıkarım modus ponens biçimidir.

Çeldirici analizi: A-C birleşik önermenin doğru olduğu bilgisiyle çelişir; D ise modus ponens sonucunu göz ardı eder.

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

Çözümler 35-40

35. I. Haşr
II. Berzah
III. Mizan
IV. Ba's

Bu kavramların ölümden sonraki süreçte gerçekleşme sırası aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

Kazanım: Ahiret hayatının aşamaları	Zorluk: Orta	Cevap: B
-------------------------------------	--------------	----------

Çözüm: Ölümden sonra kabir/berzah hayatı başlar. Kıyametin ardından ba's yani yeniden diriliş gerçekleşir; dirilenler mahşerde toplanır, buna haşr denir; daha sonra hesap ve amellerin tartılması anlamındaki mizan gelir. Bu nedenle sıra II - IV - I - III'tür.

Çeldirici analizi: Diğer sıralamalar berzah, diriliş, toplanma ve hesap aşamalarının düzenini bozmaktadır.

36. Kur'an'da namaz kılmak emredilmiş; Hz. Muhammed namazın vakitlerini, rekâtlarını ve nasıl kılınacağını söz ve uygulamalarıyla açıklamıştır.

Bu örnek Hz. Muhammed'in peygamberlik görevlerinden hangisiyle ilgilidir?

Kazanım: Peygamberlik görevleri - Tebyin	Zorluk: Kolay	Cevap: B
--	---------------	----------

Çözüm: Tebyin, vahyin ve Kur'an hükümlerinin açıklanması, ayrıntılandırılmasıdır. Namaz emrinin uygulama biçiminin Hz. Muhammed tarafından açıklanması tebyin görevine örnektir.

Çeldirici analizi: Tebliğ vahyi ulaştırma, temsil yaşayarak örnek olma, teşri din hüküm koyma, fetanet ise peygamberlerin akıllı ve zeki oluşudur.

37. Bir sahabi, özel bir durumda yaptığı uygulamayı Hz. Muhammed'e anlatmış; Hz. Muhammed bu davranışı yanlış bulduğunu belirtmemiş ve onaylayan bir tavır göstermiştir.

Bu durum aşağıdaki sünnet çeşitlerinden hangisine örnektir?

Kazanım: Sünnet çeşitleri	Zorluk: Kolay	Cevap: D
---------------------------	---------------	----------

Çözüm: Takriri sünnet, Hz. Muhammed'in sahabenin bir söz veya davranışını açıkça ya da sessiz kalarak onaylamasıdır. Parçada anlatılan onaylama tutumu bu kapsamdadır.

Çeldirici analizi: Kavli sünnet sözleri, fiili sünnet bizzat yaptığı davranışları ifade eder; diğer iki seçenek sünnetin bu sınıflandırmasına karşılık gelmez.

38. Tasavvufi düşüncede nefis terbiyesi, Allah'ı anma, gösterişten uzak durma, dünyaya gereğinden fazla bağlanmama, sevgi, merhamet ve güzel ahlakı geliştirme üzerinde durulur.

Bu yaklaşımın temel amacı aşağıdakilerden hangisidir?

Kazanım: Tasavvufi düşünce	Zorluk: Orta	Cevap: B
----------------------------	--------------	----------

Çözüm: Tasavvufun temel kaynakları Kur'an, sünnet ve örnek Müslüman yaşantısıdır. Nefis terbiyesi ve zikir gibi uygulamalar kişinin ahlakını güzelleştirmeyi ve Allah'a yakınlaşmayı amaçlar. Bu yüzden doğru seçenek B'dir.

Çeldirici analizi: A, C, D ve E seçenekleri tasavvufun sorumluluk, ahlak ve manevi eğitim anlayışını tersine çevirir.

39. Kutsal günü cumartesidir. İbadet yerlerine sinagog veya havra, din adamlarına haham denir. Tevrat'ın yanında sözlü gelenek niteliğindeki Talmud da önem taşır.

Bu özellikler aşağıdaki dinlerden hangisine aittir?

Kazanım: Yahudilik	Zorluk: Kolay	Cevap: E
--------------------	---------------	----------

Çözüm: Cumartesi/Şabat, sinagog-havra, haham, Tevrat ve Talmud kavramları Yahudiliğe aittir. Bu kavramlar E seçeneğini açıkça belirler.

Çeldirici analizi: Diğer dinlerin kutsal metin, ibadet yeri ve din adamı adlandırmaları farklıdır.

40. Yaptığı en küçük iyilik ve kötülüğün karşılıksız kalmayacağına inanan bir kişi, yalnız kaldığında da başkasının hakkını gözetir; kararlarının sonuçlarını düşünür ve davranışlarından sorumlu olduğunu kabul eder.

Bu parçada ahiret inancının hangi etkisi ön plana çıkarılmıştır?

Kazanım: Ahiret inancının bireysel ve toplumsal etkileri	Zorluk: Orta	Cevap: A
--	--------------	----------

Çözüm: Ahiret inancı, insanın davranışlarının karşılığı olduğuna ve yaptıklarından hesap vereceğine inanmasını sağlar. Bu inanç, görünür bir denetim olmadığında bile kul hakkını gözetme ve sorumlu davranma bilincini destekler.

Çeldirici analizi: B-E seçenekleri ahiret inancının ahlaki ve toplumsal işlevlerinin tersidir.